

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.11.26>
УДК 33:338.2(477)

Ірина Георгіївна ФАДЕЄВА

д.е.н., професор, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (Інститут економіки та менеджменту)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6978-1621>
e-mail: i.fadyeyeva@gmail.com

Володимир Васильович СИБІРЦЕВ

д.е.н., професор, зав. кафедри, Центральноукраїнський національний технічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0910-5266>
e-mail: sybirtsev@ukr.net

Олександр Михайлович МОМОТ

д.е.н., професор, Київський міжнародний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3799-0821>
e-mail: o.m.momot@gmail.com

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

У статті подано характеристику стратегічного фінансового управління в фінансових установах. Встановлено, що фінансовий менеджмент відіграє важливу роль у загальній системі управління підприємством, оскільки фінансові ресурси є джерелом, що забезпечують його конкурентоспроможність і фінансову стійкість. Проаналізовано та визначено переваги системи стратегічного фінансового управління. Запропоновано механізм оцінювання ефективності стратегічного фінансового управління у фінансових установах, спрямований на підтримання достатнього рівня конкурентоспроможності фінансової установи.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансова установа, особливості діяльності, організація управління, конкурентоспроможність

ВСТУП

Наявність ринку фінансових послуг є необхідною умовою розвитку сучасної економіки та показником ефективності цієї економіки і розвитку держави. Ринок фінансових послуг сприяє фінансовому забезпеченню економічного розвитку держави шляхом акумулювання грошових коштів та інших фінансових активів з метою їх ефективного застосування та отримання економічної вигоди. Інформація про результати надання фінансових послуг відповідними організаціями групується та узагальнюється в системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Однак у зв'язку зі специфікою діяльності установ, що надають фінансові послуги, є певні особливості стратегічного управління фінансами, ведення бухгалтерського обліку та забезпечення конкурентоспроможності фінансової установи.

МЕТА роботи – розкрити сутність та особливості фінансових установ, визначити значення та переваги стратегічного управління у забезпеченні конкурентоспроможності цих установ.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У дослідженні застосовано дві групи методів: теоретичні та емпіричні. Теоретичним підґрунтям є праці відомих вітчизняних та закордонних авторів. Емпіричною основою слугують збір інформації, синтез, аналіз, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Фінансові установи як учасники ринку фінансових послуг створюються у кооперативній, корпоративній та унітарній формах і функціонують в організаційно-правових формах. Ефективне функціонування фінансових установ зумовлює розвиток фінансових ринків, що, зі свого боку, сприяє формуванню національних інвестиційних і кредитних ресурсів та стимулює еко-

номічний розвиток. Досвід розвинених країн показує, що ефективна діяльність фінансових установ дає змогу досягти значних економічних ефектів виключно завдяки ефективному стратегічному управлінню, яке виражається в ефективному впливі на зростання інвестиційних ресурсів та задоволенні необхідних капітальних потреб. Саме тому, багато науковців приділяють увагу і вивчають засади, принципи і перспективи стратегічного управління.

Зокрема, Р. Августин та І. Демків аналізують важливі прикладні засади для визначення і впровадження новітніх інструментів управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю фінансової установи [1]. С. Коляденко та А. Стратій аналізують проблеми та визначають перспективи для формування фінансової стратегії підприємства завдяки правильно налаштованому фінансовому менеджменту [6]. Про особливості управління в сучасних умовах фінансово-економічної ситуації і війни зазначає Н. Захарова [5]. І. Перерва, В. Єдинак подають важливу інформацію про результати, яких повинні досягати українські фінансові установи, реалізуючи п'ять етапів стратегічного фінансового управління: аналіз, формування, ідентифікація, виконання, оцінювання [9]. Д. Васильківський виявляє особливість інноваційної економіки України, до якої відносить систему корпоративного управління фінансовими установами [4]. О. Базілінська, О. Панченко засвідчують, що саме ефективне управління фінансовою установою забезпечує його фінансову стійкість та призводить до покращення фінансових показників [2]. Важливим аспектом в управлінні фінансовою установою є першочерговий фінансовий аналіз для прийняття майбутніх рішень, зазначає Н. Сарай [10].

До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, лізингові компанії, довірчі товариства та стра-

хові компанії, організації інвестиційних фондів, корпорації та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг. Кожна фінансова установа має свої специфічні форми діяльності та послуги. Всі фінансові установи, включаючи небанківські, зобов'язані вести облік та подавати звітність про свою діяльність відповідно до Закону «Про регулювання ринків фінансових послуг та фінансових установ» та нормативно-правових актів органів державної влади.

Фінансові установи самостійно:

1. Визначають облікову політику.
2. Обирають форму бухгалтерського обліку, зокрема конкретні системи бухгалтерського обліку, порядок і способи реєстрації та узагальнення інформації, відповідно до єдиних засад, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».
3. Розробляють системи та форми внутрішньогосподарського обліку, звітності та контролю господарських операцій.
4. Затверджують правила документообігу, технології оброблення облікової інформації, додаткові системи рахунків бухгалтерського обліку та реєстри аналітичного обліку.
5. Виділяють кошти на окремі баланси філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів, які зобов'язані вести бухгалтерський облік, результати якого згодом включаються до фінансової звітності підприємства.

Функціонування фінансової установи та її позиція на ринку фінансових послуг визначається не тільки характеристиками та особливостями її виробничо-господарської діяльності, організаційно-правовою формою, а й здатністю забезпечувати та застосовувати конкурентні переваги.

Тому ефективність діяльності сучасних фінансових установ значно визначається ступенем адаптації до ринкових конкурентних умов, що вимагає впровадження відповідної системи управління фінансами, адекватної ринковим вимогам.

Система стратегічного управління охоплює: стабільність конкурентної позиції, стійкість і довгострокову стратегію бізнесу, реакції на зміни у зовнішньому економічному середовищі. Стратегічне управління можна визначити як програмний спосіб мислення, за якого акцент робиться на важливості забезпечення досягнення цілей і мотивації співробітників, а також враховуються інтереси співробітників та їх зацікавленість у реалізації стратегії установи.

Стратегічною метою розроблення та впровадження ефективної системи управління фінансами відповідної установи є досягнення стратегічних і тактичних цілей його діяльності шляхом застосування ринкових механізмів залучення коштів, оптимізації структури капіталу, забезпечення фінансової стійкості, максимізації прибутку, підвищення ринкової вартості і рейтингових показників. Водночас для фінансових установ дуже важливим є забезпечення прозорості інформації про фінансово-економічний стан як для власників бізнесу, так і для потенційних клієнтів (інвесторів).

Довгострокові цілі діяльності фінансової установи та вибір найбільш ефективних шляхів і засобів їх досягнення, як правило, визначає саме стратегія фінансового управління, яка включає в себе:

1. Визначення шляхів реалізації успішної стратегії.
2. Визначення майбутніх фінансових відносин з іншими фінансовими установами, організаціями, бюджетами та іншими суб'єктами.
3. Вивчення економічних і фінансових можливостей потенційних конкурентів.
4. Розроблення шляхів виходу з кризових ситуацій та методів управління кризовими ситуаціями в їх виникненні.

Система стратегічного фінансового управління формується з таких складників: стратегічного фінансового аналізу та комплексного оцінювання стратегічного фінансового стану установи, стратегічного фінансового планування, розробки стратегічних критеріїв фінансової діяльності організації, стратегічних фінансових рішень, розроблення та реалізації фінансової стратегії, системи стратегічного управління та оцінки рівня стратегічного фінансового управління (рис. 1).

Метою стратегічного фінансового управління є забезпечення стійкого становища фінансової установи на ринку фінансових послуг з огляду на ефективне формування та використання фінансових ресурсів. Тут фінансова стратегія визначає: формування та ефективне використання фінансових ресурсів; визначення найбільш перспективних напрямів інвестиційної діяльності; відповідність фінансових операцій фінансовим можливостям організації [4].

Також метою стратегічного фінансового управління є управління оптимальним складом і структурою ліквідних активів. По-перше, для фінансування поточної діяльності, по-друге, для інвестування в обладнання та цінні папери, а також заходи з управління додатковими коштами, мобілізованими на ринку. Тут фінансову стратегію спрямовано на усунення фінансового ризику неспроможності фінансової установи вчасно і в повному обсязі розрахуватися з клієнтами, інвесторами, кредиторами [5].

Зі свого боку, необхідно відмітити, що фінансові ризики в соціально-економічній системі залежно від їх типу та стадії розвитку можуть порушувати цілісне функціонування системи. У сучасних умовах найбільші дисбаланси виникають у секторі фінансових установ, метою діяльності яких є надання банківських і небанківських фінансових послуг та фінансування соціально-економічного розвитку. Практична реалізація стратегічного управління фінансовими установами, спрямованого на усунення фінансових ризиків, потребує побудови дієвого механізму оцінювання ефективності стратегічного фінансового управління, який дає змогу визначити ступінь впливу кожного фактору та взаємозв'язок між ними на фінансову стійкість установи. Такий механізм повинен включати у себе внутрішні, зовнішні та загальноекономічні критерії ефективності, які сприятимуть якісному оцінюванню результативності стратегічного фінансового управління у фінансових установах (табл.1).

Таблиця 1 - Механізми оцінювання ефективності стратегічного фінансового управління у фінансових установах (складено автором на основі дослідження [6])

Внутрішні критерії ефективності	Показники фінансової стійкості
	Показники ліквідності
	Показники ділової активності
	Показники ефективності системи менеджменту
	Відповідність стратегічного фінансового менеджменту передбаченому фінансовому рівню
	Фінансова конкурентоспроможність організації за різними позиціями внутрішнього середовища
	Оптимальність організаційної структури організації
Зовнішні критерії ефективності	Якість фінансового планування
	Ринкова частка організації
	Збільшення продажів
	Рентабельність власного капіталу
	Рівень дивідендних виплат
	Фінансова конкурентоспроможність організації за різними позиціями зовнішнього середовища
	Глибокий аналіз сегментів ринку
Критерії загальноекономічної ефективності	Обґрунтованість управлінських фінансових рішень
	Адаптація до умов розширення ринку збуту
	Рівень синергічного ефекту реалізації фінансової стратегії
	Рівень загальної економічної ефективності фінансової установи
	Рівень інноваційності стратегічних фінансових ініціатив
	Рівень розрахункового збільшення вартості установи
Рівень (показник інтегральний) фінансової конкурентоспроможності фінансової установи	

До основних переваг застосування стратегічного управління у фінансових установах є:

1) якісне управління оптимальним складом та структурою наявних активів;

2) правильний вибір стратегії і тактики управління структурою фінансових ресурсів.

Слід зазначити, що ступінь впливу факторів на фінансову стійкість установи залежить не тільки від сили кожного фактора та взаємозв'язку між ними, але й від відповідності управлінських дій у фінансовій установі. Зовнішні фактори мають значний вплив на фінансовий стан установи, так само як і реструктуризація світового економічного порядку – на мікроекономічні суб'єкти – фінансові та нефінансові установи [11].

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах стратегічне фінансове управління – це управління, яке передбачає цілеспрямований вплив на діяльність фінансової установи, забезпечує запобігання фінансовим ризикам і покращує показники конкурентоспроможності установи.

Фінансова стратегія є однією з ключових складників стратегічного фінансового управління, яка істотно

впливає на загальну стратегію діяльності фінансової установи, завдання та функції якої завжди спрямовано на досягнення основних стратегічних цілей. Враховуючи постійні зміни на сучасному фінансовому ринку, саме фінансова стратегія, яка розробляє можливі альтернативні сценарії фінансового розвитку установи, забезпечує необхідну гнучкість для адаптації до будь-яких ринкових змін. Така стратегія дає змогу максимально повно застосовувати внутрішній фінансовий потенціал установи та оцінювати її фінансові перспективи, забезпечуючи можливість швидкої реалізації нових та перспективних інвестиційних проєктів, позитивно впливати на фінансову стійкість та конкурентоспроможність фінансової установи на ринку фінансових послуг.

Подальші дослідження має бути зосереджено на розгляді напрямів протидії появи кризових явищ у фінансових установах та мінімізації їх негативних наслідків за умови створення та впровадження ефективного антикризового фінансового управління з гнучкими та адаптивними до мінливого соціально-економічного середовища механізмами.

Список використаних джерел

1. Августин Р., Демків І. Стратегічно-тактичний інструментарій управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства. *Scientific journal "Modeling the development of the economic systems"*. 2022. С. 121–126. URL: <https://mdes.khmn.edu.ua/index.php/mdes/article/download/90/78>
2. Базилінська О., Панченко О. Фінансова стійкість у системі стратегічного управління підприємством. *Проблеми економіки*. 2019. № 1 (39). С. 89–93. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-1-89-94>
3. Буяк Н., Курдельчук Р. Фінансова стратегія в системі менеджменту підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 196–200. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/34.pdf
4. Васильківський Д. М. Система корпоративного управління промисловими холдингами. *Економіка та суспільство : електрон. наук. фах. вид.* 2018. № 14. С. 292–300. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/41.pdf
5. Захарова Н. Значення фінансової стратегії в системі управління сучасним підприємством. *Економічні горизонти*. 2023. № 2 (24). С. 39–49. URL: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.281199](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.281199)
6. Коляденко С., Стратій А. Аналіз фінансових стратегій для підвищення конкурентоспроможностей підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 22. С. 17–23. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.22.17>
7. Мартиненко В. Концептуальні аспекти фінансової стратегії підприємства. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2021. № 19. С. 78–81. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.19.2021.230068>
8. Панченко О., Базилінська О. Інтеграційні процеси на фінансовому ринку як умова підвищення конкурентоспроможності його учасників. *Науковий вісник Полісся*. 2023. № 2 (25). С. 178–189. URL: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2022-2\(25\)-178-189](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2022-2(25)-178-189)
9. Перерва І., Єдинак В. Стратегічне управління підприємством як основний інструмент в руках сучасного керівника. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 3. С. 159–164. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.3.159.164>

10. Сарай Н.І. Роль фінансового аналізу у формуванні фінансової стратегії підприємства. *Економічні науки*. 2020. № 16. С. 228–241. URL: http://www.xktei.km.ua/files/Zbirnik_XKTEI_16.pdf#page=228
11. Третяк В., Оболенцева Л., Бурмака Т., Александрова С., Пермінова О. Методичний підхід до оцінки рівня стратегічного фінансового управління в організації. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2021. № 2 (33). С. 367–375. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaprp.v2i33.207095>
12. Шишкіна О.В. Цифрові технології фінансових установ: ризики і перспективи використання. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2023. Т. 2, № 19. С. 130–143. URL: <https://doi.org/10.15330/apred.2.19.130-143>

References

1. Avhustyn R., Demkiv I. Strategic and tactical tools for managing the financial stability and solvency of the enterprise. *Scientific journal "Modeling the development of the economic systems"*. 2022. pp. 121–126. URL: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/download/90/78> [in Ukrainian].
2. Bazilinska O., Panchenko O. Financial stability in the system of strategic management of the enterprise. *Problems of the economy*. 2019. No. 1 (39). pp. 89–93. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-1-89-94> [in Ukrainian].
3. Buniak N., Kurdelchuk R. Financial strategy in the enterprise management system. *Economy and society*. 2017. No. 8. pp. 196–200. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/34.pdf [in Ukrainian].
4. Vasykivskiy D.M. System of corporate management of industrial holdings. *Economy and society: electronic of science profession kind*. 2018. No. 14. pp. 292–300. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/41.pdf [in Ukrainian].
5. Zakharova N. The importance of financial strategy in the management system of a modern enterprise. *Economic horizons*. 2023. No. 2 (24). pp. 39–49. URL: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.2811996](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.2811996) [in Ukrainian].
6. Koliadenko S., Stratii A. Analysis of financial strategies to increase the competitiveness of the enterprise. *Investments: practice and experience*. 2019. No. 22. pp. 17–23. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.22.17> [in Ukrainian].
7. Martynenko V. Conceptual aspects of the financial strategy of the enterprise. *Economic bulletin of NTUU "Kyiv Polytechnic Institute"*. 2021. No. 19. pp. 78–81. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.19.2021.230068> [in Ukrainian].
8. Panchenko O., Bazilinska O. Integration processes in the financial market as a condition for increasing the competitiveness of its participants. *Polissya scientific bulletin*. 2023. No. 2 (25). pp. 178–189. URL: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2022-2\(25\)-178-189](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2022-2(25)-178-189) [in Ukrainian].
9. Pererva I., Yedynak V. Strategic enterprise management as the main tool in the hands of a modern manager. *Innovation and Sustainability*. 2022. No. 3. pp. 159–164. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.3.159.164> [in Ukrainian].
10. Sarai N.I. The role of financial analysis in the formation of the financial strategy of the enterprise. *Economic sciences*. 2020. No. 16. pp. 228–241. URL: http://www.xktei.km.ua/files/Zbirnik_XKTEI_16.pdf#page=228 [in Ukrainian].
11. Tretiak V., Obolentseva L., Burmaka T., Aleksandrova S., Perminova O. Methodical approach to assessing the level of strategic financial management in the organization. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2021. No. 2 (33). pp. 367–375. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaprp.v2i33.207095> [in Ukrainian].
12. Shyshkina O.V. Digital technologies of financial institutions: risks and prospects of use. *Actual problems of the development of the economy of the region*. 2023. Vol. 2, No. 19. pp. 130–143. URL: <https://doi.org/10.15330/apred.2.19.130-143> [in Ukrainian].

Iryna FADIEIEVA

Doctor of Economics, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Institute of economics and management)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6978-1621>

e-mail: i.fadyeyeva@gmail.com

Volodymyr SYBIRTSEV

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department, Central Ukrainian National Technical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0910-5266>

e-mail: sybirtsev@ukr.net

Oleksandr MOMOT

Doctor of Economics, Professor, Kyiv International University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3799-0821>

e-mail: o.m.momot@gmail.com

THE ROLE OF STRATEGIC FINANCIAL MANAGEMENT IN ENSURING THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES

This paper presents a methodology for assessing the level of strategic financial management in an organization, which is based on determining the criteria for the overall economic efficiency of organizational activity. It was established that financial management plays an important role in the overall management system of the organization, since financial resources are the source from which other types of resources are formed - material, labor, investment, and one of the main factors that ensure the competitiveness and financial stability of the organization. Strategic financial management is an important element of entrepreneurial activity and important elements of entrepreneurial activity. The instability and unpredictability of changes in the external environment of the business structure requires the management of the organization to develop an adaptive and effective system for making business decisions. The system of strategic financial management in the organization consists of strategic financial analysis and comprehensive assessment of the strategic financial position of the organization, strategic financial planning, development of strategic criteria for the financial activity of the organization, adoption of strategic financial decisions, formation and implementation of financial strategy, strategic management system and assessment of the level of strategic financial management. Criteria for the effectiveness of strategic financial management have been determined. The criteria are divided into blocks according to the influence of factors of the organization's internal and external financial environment. It is proposed to evaluate the level of strategic financial management of an organization as a sum of criteria for its overall effectiveness. The proposed method of assessing the level of strategic financial management can be considered as the first step towards the organization of the management system of the activity of the economic entity as a whole. Its application makes it possible to create a database for analyzing the organization's financial condition and improve the financial management system for making effective management decisions.

Keywords: financial stability, financial institution, specifics of activity, management organization, competitiveness